

Opinie & Debat

CULTUREEL ERFGOED

Gebouw van 'SoZa' verdient niet de sloophamer, maar status van Rijksmonument

Stop de sloop van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Dit gebouw van architect Herman Hertzberger is een schoolvoorbeeld van Nederlands structuralisme, en valt nog steeds prima te gebruiken.

Er klonk geregeld protest uit de vakwereld sinds de gemeente Den Haag in juni vorig jaar instemde met de sloop van het voormalige ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, in de volksmond SoZa. Onlangs gingen vier erfgoedorganisaties bij de Raad van State in beroep tegen de sloop. Ook ondertekenden meer dan vijfhonderd architecten, stedenbouwkundigen en erfgoedexperts een brandbrief aan de Tweede Kamer tegen de sloop.

Toch dendert de politieke trein door, zonder te luisteren naar alle valide argumenten die de bijzondere architectonische waarde belichten. Want we hebben hier te maken met een gebouw dat uniek is. Het is in 1979 ontworpen door Herman Hertzberger en in 1990 opgeleverd. Het is een van de prominentste voorbeelden van Nederlands structuralisme. Ondanks de grote omvang is het met een verbluffende eenvoud opgebouwd uit een serie standaard prefab-elementen.

Internationaal is het een van de meeste gewaardeerde gebouwen uit de zogeheten periode Post '65. Met andere woorden, vanuit historisch perspectief krijgen we er spijt van als dit gebouw wordt gesloopt.

Maar zelfs als het gebouw niet wordt gewaardeerd vanwege zijn erfgoedwaarde, is sloop nog steeds niet verantwoord. Met het oog op de klimaatdoelen van Parijs is het ongehoord dat er een betonnen casco met een vloeroppervlak van 56 duizend vierkante meter wordt neergehaald. Een enorme hoeveelheid beton dat tonnen CO₂ zal uitstoten bij de sloop. Om nog niet te spreken over de berg afval. Terwijl het casco nog decennialang mee kan.

'Het lijkt wel of tegenwoordig ieder gebouw in aanmerking komt om geruimd te worden, ongeacht de leeftijd, bouwkundige toestand of architectonische kwaliteit', aldus emeritus hoogleraar architectuurgeschiedenis Bernard Colenbrander. 'Zodra eenmaal de gedachte heeft postgevat dat het gebouw in de weg staat, is de kans dat het plat gaat aanzienlijk.'

En zo staat SoZa ook in de weg voor de plannen van ontwikkelaar VORM, die als hoogste bieder het pand van het Rijksvastgoedbedrijf heeft gekocht voor 23 miljoen euro. Bij de verkoop was de voorwaarde van de gemeente dat het gebouw in ieder geval gedeeltelijk behouden zou moeten worden. Studies die daarvan uitgaan – waaronder die van grote Nederlandse architectenbureaus en Hertzberger zelf – bleken steeds opnieuw eco-

Het gebouw van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SoZa) in Den Haag.

Foto ANP

Floortje Keijzer is architect, architectuurhistoricus en redacteur bij vakblad de *Architect*. Deze oproep is ondertekend door vele experts, onder wie Rem Koolhaas. Zie voor de volledige lijst: dearchitect.nl.

nomisch onhaalbaar. Waarna de gemeente vorige zomer veel te snel is gezwicht voor complete sloop.

Terwijl het gebouw is ontworpen om getransformeerd te kunnen worden. Want de structuralistische stroming in de Nederlandse architectuur wordt gekenmerkt door repeterende ruimtes met een vrije overspanning, waardoor de vrijheid ontstaat deze steeds anders in te vullen. SoZa heeft een plattegrond gebaseerd op een grid, wat wordt benadrukt door betonnen kolommen met

De structuralistische stroming in Nederlandse architectuur wordt gekenmerkt door repeterende ruimtes met een vrije overspanning

een betonblok als kapiteel. Er zijn zestien losse kantoorstorens, aan elkaar geregen door tussenzones met glazen overkappingen, grote vides, loopbruggen en roltrappen waar ambtenaren elkaar konden ontmoeten.

Het is de overmaat in de tussenzones die in transformatiestudies van grote meerwaarde is, maar tegelijkertijd zijn het moeilijk verkoopbare vierkante meters. Iets waar juist nu nood aan is, want deze overmaat aan ruimte maakt dat er ongeplande dingen kunnen gebeuren die de stad en de stedelijke interieurs levendig maken en eenzaamheid tegengaan.

Zo is het gebouw, in afwachting van een permanente transitie, met succes tijdelijk in gebruik door start-upbedrijven, studenten en statushouders.

Het enige wat de sloop nog kan stoppen is dat de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap het gebouw de status van Rijksmonument geeft. Met die dringende oproep is de brandbrief aan de Tweede Kamer verstuurd. Het gebouw is niet alleen historisch belangrijk, maar biedt ook veel kansen voor de gebruikers en de omgeving. Tenminste, als geld niet de hoofdrol speelt.